

LESBRIEF VOOR HET VOORGEZET ONDERWIJS

BIJBELS
Hebreeuw's

לא אמת
על פשו
הזאת
ל יהודים ממלכות
יודע אם לעת
אסתר להשיב אל
היהודים הנמצאים בשוש
ואל תשתו שלשת ימים ל
אצום כן ובכן אבוא אל המלך אשר לא
וכאשר אבדתי אבדתי ויעבר מרובי ויעש
אשר צותה עליו אסתר ויהי ביום השני

Israël en de Bijbel

Een Bijbel in elk Joods huis

Wat is Bijbels Hebreeuws?

Misschien heb je weleens een Hebreeuwse Bijbel gezien en je afgevraagd hoe mensen die kunnen lezen. De Bijbel, althans het Oude Testament, is in het Hebreeuws geschreven. Zoals je kunt zien, gebruikt het Hebreeuws andere letters. In deze lesbrief maak je kennis met het Bijbels Hebreeuws. Je leert over de taal, het alfabet, het verschil tussen Bijbels Hebreeuws en modern Hebreeuws en uiteindelijk kun je je naam in het Hebreeuws schrijven en een bijbelgedeelte vanuit het Hebreeuws in ons eigen alfabet overzetten.

Weet je dat...

...er op rabbijnenscholen vaak moeilijk een Bijbel te vinden is? Orthodoxe Joden lezen de Bijbel weinig. Ze bestuderen vooral de Talmoed waarin de wetten en voorschriften uit het Oude Testament worden besproken en uitgelegd.

Synagoge in Tsjechië

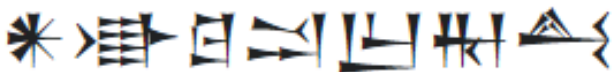

Thorarollen

Wat voor taal is het Hebreeuws?

Hebreeuws is een Semitische taal. Het woord semitisch is afgeleid van Sem, de zoon van Noach. Uit Sem zijn onder andere Abraham (stamvader van de Joden) en Heber (waarvan Hebreeuws is afgeleid) voortgekomen. Andere talen die tot de Semitische taalgroep behoren zijn:

- Het Akkadisch, de taal die de Babyloniërs en Assyriërs schreven in spijkerschrift.
- Het Aramees was in de tijd van Daniël en Ezra de internationale taal van het Nabije Oosten.
- Het Fenicisch, de taal die in Fenicië werd gesproken
- Het Arabisch dat is gebaseerd op de Koran.
- Het modern Hebreeuws of Ivriet. Ivriet is het Hebreeuwse woord voor Hebreeuws en wordt gebruikt voor de taal zoals die vandaag de dag in Israël wordt gesproken.
- Het Amhaars en Tigrinya, twee Ethiopische talen.

De naam Nebukadnezar in het Akkadische schrift

Alle Semitische talen (dus ook Hebreeuws) hebben als kenmerk dat de stam van een woord meestal drie medeklinkers heeft. Neem bijvoorbeeld het woord *gadol* (groot). Daarvan is de wortel *g-d-l*. Met die wortel kun je heel veel woorden maken door er voor- en achtervoegsels bij te plakken. Zo krijg je dan *higdiel* (hij vergrootte), *hagdala* (vergroting), enzovoorts. Maar van deze zelfde stam kun je ook *migdal* (toren) maken. Dit zie je soms ook bij Europese talen. Van de letters v-l-g kun je bijvoorbeeld verschillende Nederlandse woorden maken: vlug, vleugels, vliegen, vogel, vluchten, vlaag, vluchtig, etc. Toch is dat anders dan de Semitische talen. Daar maak je met drie stamletters een woord, en plak je er voor- en achtervoegsels bij. In het Nederlands maak je, in het normale dagelijkse leven, eigenlijk nooit

bewust een woord door bij bepaalde medeklinkers voor- en achtervoegsels te plakken.

Hebreeuws is ook een heel compacte taal. Waar het Hebreeuws één woord gebruikt om iets weer te geven, heeft het Nederlands bijvoorbeeld vier woorden nodig. Dat zie je heel duidelijk terugkomen in Exodus 20:17, waar in het Hebreeuws staat:

לֹא תִחְמַד בֵּית רֵעֶךָ לְאִתְחַמֵּד אִשֶּׁת רֵעֶךָ
וְעַבְדֶּךָ וְאִמְתּוֹ וְשׁוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ
וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ׃

En in het Nederlands:

Gij zult niet begeren uws naasten huis; gij zult niet begeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets dat uws naasten is.

Je telt in het Hebreeuws 15 woorden en in het Nederlands wel 32. Hebreeuws heeft dus veel minder woorden nodig.

Weet je dat...

...deze gedeelten uit de Bijbel in het Aramees zijn geschreven?

- 2 woorden uit Genesis 31:47
- Jeremia 10:11
- Daniël 2:4 - Daniël 7:28
- Ezra 4:8 - Ezra 6:18
- Ezra 7:12-26

Het Hebreeuwse alfabet

Het Hebreeuws gebruikt een ander schrift en alfabet. Je leest en schrijft Hebreeuws van rechts naar links. Dus voor ons idee lees je het Hebreeuws van achter naar voren. Je begint dus ook 'achterin' een Hebreeuwse Bijbel met lezen. Dit is het Hebreeuwse alfabet.

 Tet T	 Chet Ch	 Zajin Z	 Wav V/O/Oe	 Hee H	 Dalet D	 Gimel G	 Beet B/V	 Alef stil
 Samech S	 Sluithoen N	 Noen N	 Sluitmeem M	 Meem M	 Lamed L	 Sluitkaf K/Ch	 Kaf K/Ch	 Jod J/I
 Tav T	 Sjien Sj/S	 Reesj R	 Kof K	 Sluittsadie Ts	 Tsadie Ts	 Sluitpee P/F	 Pee P/F	 Ajin stil

Zoals je ziet hebben de Alef (de eerste letter van het alfabet) en de Ajin in het Nederlands geen eigen letter hebben. Deze klanken kennen wij in het Nederlands niet. De Ajin klinkt bijvoorbeeld als een braakgeluid.

Andere bijzonderheden zijn:

- De Beet met een punt erin: ׀ is een B; de Beet zonder punt erin: ׀ is een V/W
- De Gimel (ג) spreek je uit als de G in het Engelse good
- De Kaf met punt erin: ׀ is een K; de Kaf zonder punt erin: ׀ is een CH
- De Pee met punt erin: ׀ is een: p; de Pee zonder punt erin ׀ is een F

Sommige letters zien er anders uit als ze aan het einde van een woord staan. Die staan in het alfabet achter de gewone letters. Dit zijn ze:

- De Kaf
 - In een woord is ׀
 - Aan het eind van een woord is ׀
- De Mem
 - In een woord is ׀
 - Aan het eind van een woord is ׀
- De Noen
 - In een woord ׀
 - Aan het eind van een woord ׀
- De Pee
 - In een woord is ׀
 - Aan het eind van een woord is ׀
- De Tsadie
 - In een woord is ׀
 - Aan het eind van een woord is ׀

De klinkers

Zoals je ziet heeft het Hebreeuws, net zoals veel andere Semitische talen, geen klinkertekens. In de eerste handschriften van het Oude Testament, stonden die klinkertekens er dus ook niet bij. Maar de Joodse schrijvers (Masoreten genoemd) hebben een systeem van klinkertekens ontwikkeld, dat *nikkoedot* heet. Dit systeem bestaat uit verschillende streepjes en puntjes die je boven of onder de letters zet. De Masoreten hebben daarmee het Oude Testament toen van klinkertekens voorzien.

Dit zijn de Hebreeuwse klinkertekens (met de alef als voorbeeld).

a, als in bak

a, als in vader

ee, als in been en soms ei als in wei

e, als in met

i, als in wip of ie als in tien

o, als in bok, of oo als in boom

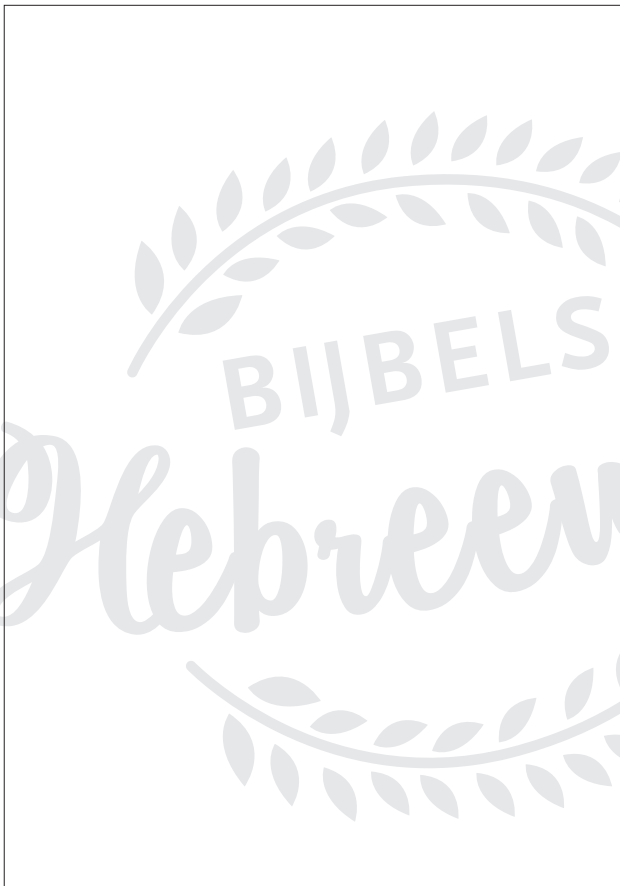
oe, als in koe

e als in de. Die spreek je dus niet heel nadrukkelijk uit, de zogenoemde 'stomme e'.

Opdracht 1

Probeer met behulp van de overzichten je eigen voor- en achternaam te schrijven in Hebreeuwse letters (van rechts naar links):

Opdracht 2

Probeer een Nederlands zinnetje in Hebreeuwse letters te schrijven, en laat vervolgens je klasgenoot/klasgenote het ontcijferen:

Het verschil tussen Bijbels en modern Hebreeuws

Het Bijbels Hebreeuws wordt in Israël alleen door religieuze Joden gesproken. Zij gebruiken dat echter alleen voor studie, niet voor dagelijks taalgebruik. De meeste mensen spreken modern Hebreeuws, ook wel Ivriet genoemd.

Het modern Hebreeuws is heel anders dan het Bijbels Hebreeuws, maar is er wel uit voortgekomen. In de 19^e eeuw werd in het land Israël geen Hebreeuws gesproken. Nu was er een man die Eliëzer Perlman heette. Hij kwam onder invloed van het zionisme tot de overtuiging dat Israël ooit een vrije staat zou worden en dat ze een eigen taal nodig zouden hebben, namelijk Hebreeuws. Daarom noemde hij zichzelf: Eliëzer ben Jehoeda (dat is: Eliëzer zoon van Jehoeda). Bij hem thuis werd dus ook alleen maar Hebreeuws gesproken. Toen zijn vrouw een keer de kinderen naar binnen riep voor het eten (in het Bijbels Hebreeuws dus) werd ze bijna vermoord door de burens, omdat ze in de heilige taal durfde te spreken over zulke dagelijkse dingen. Naar aanleiding daarvan heeft Eliëzer het modern Hebreeuws ontwikkeld. Omdat het Hebreeuws niet als een omgangstaal werd gesproken, kwamen er nauwelijks nieuwe woorden bij en was dat de grammatica onveranderd. Het was dus een boekentaal, en er ontbraken allerlei woorden die

Eliëzer ben Jehoeda

Weet je dat...

...in de tijd van de Reformatie veel mensen Hebreeuws konden lezen? Ook namen vrouwen een Hebreeuwse Bijbel mee naar de kerk.

wij vandaag nodig hebben voor bijvoorbeeld een auto of computer. Eliëzer moest dus allemaal nieuwe woorden bedenken. Hij schreef al die woorden met de betekenis op duizenden briefjes die hij in een ijzeren kist bewaarde. Om nieuwe woorden te vinden zocht hij jarenlang in andere (semitische) talen naar woorden voor nieuwe begrippen. Maar het liefst gebruikte hij de wortels van het Bijbels Hebreeuws om nieuwe woorden te maken. De spelling haalde hij uit de antieke taal van de rabbijnse geschriften. Al die nieuwe woorden schreef hij met verklaringen, gebruik en toepassing ook weer op duizenden losse papiertjes. Wekelijks publiceerde hij al die nieuwe woorden in zijn krant, de HaTusi. Ook werkte hij ijverig aan de samenstelling van zijn dertiendelige woordenboek. Wat is dus het verschil tussen Bijbels en modern Hebreeuws? Het modern Hebreeuws heeft een veel grotere woordenschat en de grammatica is wat eenvoudiger dan het Bijbels Hebreeuws.

Opdracht 3

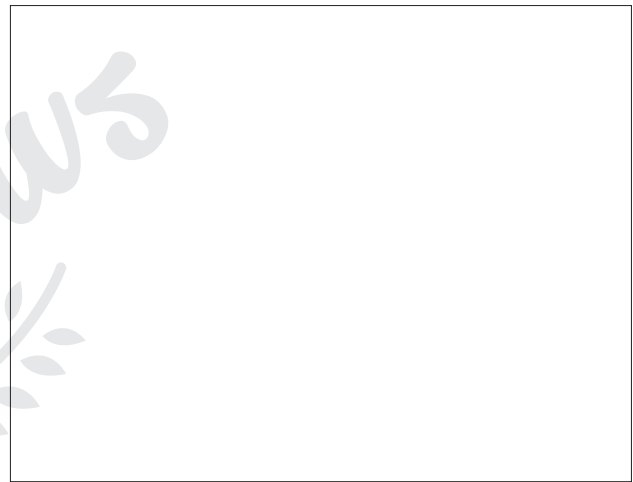
Wat vind jij ervan dat Eliëzer ben Jehoeda zich zo inzette om het Hebreeuws tot nationale taal in Israël te maken?

Is het belangrijk om Bijbels Hebreeuws te kunnen?

Misschien vraag je je af of het belangrijk is om Bijbels Hebreeuws te kunnen. God heeft de Bijbel, althans het Oude Testament, in het Hebreeuws gegeven. En om de Bijbel beter te begrijpen helpt het om Hebreeuws te kennen. Het is natuurlijk niet zo dat je de hele Bijbel begrijpt als je Bijbels Hebreeuws kent. Maar je gaat wel de context beter begrijpen. Wanneer je de Bijbel in het Hebreeuws leest, kun je ook zien dat één woord meerdere betekenissen kan hebben. Je kunt een woord nooit volledig vertalen zonder heel moeilijke, lange zinnen te schrijven. In het Hebreeuws lees je dus de meerdere lagen die een woord kan hebben. Daarom worden predikanten geacht om enige kennis van het Hebreeuws te hebben.

Opdracht 4

Probeer de eerste zeven woorden van onderstaand gedeelte uit het Oude Testament in Nederlandse letters te zetten (werk van rechts naar links).

הַנְּגִי שְׁלַח מִלְאָכֶי וּפְנֵה דֶרֶךְ לְפָנָי וּפְתָאם יָבוֹא אֶל־הַיְכָלֹ הָאֲדוֹן
אֲשֶׁר־אַתֶּם מִבְּקָשִׁים וּמִלְאָךְ הַבְּרִית אֲשֶׁר־אַתֶּם חֹפְצִים הַיְהִי־כֵּן
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת:

Opdracht 5

Als je opdracht 4 goed gedaan hebt, kan je in dit gedeelte de naam van de profeet die dit geschreven heeft herkennen. Wat is de naam van de profeet?

We zijn aan het einde gekomen van deze lesbrief. Je hebt wat Hebreeuws geschreven en ontcijferd, en als je de 'weet-je-dat-jes' hebt gelezen, weet je dat de Tenach, het Oude Testament, door het Joodse volk bijna niet wordt gelezen. Veel Joden buiten Israël hebben niet eens een Tenach in huis! En op rabbijnenscholen zijn ze ook moeilijk te vinden. Dus het volk dat God heeft gebruikt om de Bijbel te schrijven, kent dat Woord zelf niet meer! Stichting Israël en de Bijbel zet zich in om het Joodse volk de Bijbel als het ware terug te geven, zodat ze de Tenach weer gaan lezen, maar ook het Nieuwe Testament!

Nu je weet dat het Joodse volk bijna geen Bijbel meer heeft, begrijp je dat bijbelverspreiding onder het Joodse volk heel belangrijk is. Maar natuurlijk niet alleen onder de Joden. Het is ook heel belangrijk dat alle andere mensen, die nog nooit van God gehoord hebben, bereikt worden met de Bijbel en het Evangelie!